

AGATA SZCZUKOCKA

ROZWÓJ I FUNKCJONOWANIE PRZEDSIĘBIORSTW USŁUGOWYCH W POLSCE

Pojęcie przedsiębiorstwa usługowego

W literaturze brak jest jednej uniwersalnej definicji przedsiębiorstwa. Nieco inaczej brzmi definicja przedsiębiorstwa z punktu widzenia prawa, socjologii, psychologii, czy zarządzania. Według J. Lichtarskiego „przedsiębiorstwo jest jednostką prowadzącą, w celach zarobkowych, działalność gospodarczą o charakterze wytwórczym, budowlanym, handlowym, lub usługowym wyodrębnioną ze swego otoczenia pod względem organizacyjnym, ekonomicznym i prawnym, obejmującą jeden zakład produkcyjny (usługowy) bądź większą ich liczbę”¹. Definicja ta zwraca uwagę na usługową formę działalności przedsiębiorstwa. Usługi z kolei, według definicji Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług², to czynności o charakterze naprawczym, remontowym i konserwacyjnym, świadczone na rzecz jednostek gospodarczych prowadzących działalność o charakterze produkcyjnym, oraz świadczone na rzecz ludności służące zaspakajaniu szeroko rozumianych ludzkich potrzeb. Specyfika i charakter funkcjonowania przedsiębiorstw usługowych wynika z definicji i cech usług, do których zaliczamy: niematerialność, różnorodność, nierozdzielność, nietrwałość i niemożność nabycia prawa własności usług. Zmiany społeczno-gospodarcze mające miejsce w ciągu ostatnich lat oraz szybki rozwój nowych technologii wpłynęły także na kształt przedsiębiorstw, zwłaszcza przedsiębiorstw działających w sektorze usług. Przedsiębiorstwo usługowe jest to „wyodrębniony pod względem ekonomicznym, prawnym, technicznym i organizacyjnym podmiot działalności gospodarczej skierowanej na świadczenie usług (czystych lub powiązanych z produktami materialnymi), zaspokajających określone potrzeby usługobiorców. Jest uporządkowanym (zorganizowanym) zbiorem współzależnych elementów (zasobów ludzkich, rzeczowych, finansowych, niematerialnych i relacji między nimi), służących sprawnemu funkcjonowaniu całości, działającym efektywnie z zamiarem osiągnięcia określonych celów”³. O rozwoju i znaczeniu przedsiębiorstw usługowych świadczy wiele wskaźników, do których z całą pewnością możemy zaliczyć udział

¹ *Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*, red. J. Lichtarski, Wyd. AE, Wrocław 2001, s. 51–52.

² *Rynek wewnętrzny w 2009 r.*, GUS Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2010.

³ B. Filipiak: *Przedsiębiorstwo usługowe. Ekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 54.

podmiotów usługowych w wartości dodanej brutto, liczbę pracujących w sektorze usług, czy też liczbę przedsiębiorstw usługowych.

Rozwój przedsiębiorstw usługowych

Dotarcie do Polski pod koniec roku 2008 światowego kryzysu finansowego wpłynęło negatywnie na wiele wskaźników gospodarczych. Spadek tempa wzrostu realnych wynagrodzeń gospodarstw domowych, trudna sytuacja finansowa wielu przedsiębiorstw oraz brak inwestycji w obawie o przyszłość wpłynęły na rozwój sektora usług. Pomimo spowolnienia gospodarczego w 2009 roku sektor usługowy wykazał dodatni udział w tworzeniu wartości dodanej brutto, sektor ten miał także dodatni wpływ na PKB. W roku 2010 w sektorze usług znalazło zatrudnienie około 56% osób, sektor ten wytworzył prawie 65% wartości dodanej brutto i było w nim zarejestrowanych około 75% podmiotów gospodarczych. Z uwagi na wzrost znaczenia i dominujący udział sektora usług w strukturze gospodarki obserwujemy wzrastającą liczbę przedsiębiorstw usługowych. Przedsiębiorstwa usługowe są podmiotami gospodarki, które pod wpływem wielu czynników narażone są na ciągłe zmiany. Zmiany te są wynikiem powstawania, rozwoju lub likwidacji przedsiębiorstw, które nie dają sobie rady na rynku. Nowo powstające przedsiębiorstwa wypierają już istniejące, nieefektywne firmy a na tych, które funkcjonują na rynku wymuszają zmiany innowacyjne i rozwój, który jest czynnikiem koniecznym aby zachować przewagę konkurencyjną i utrzymać się na rynku. B. Filipiak⁴ w rozwoju przedsiębiorstw usługowych podkreśla znaczenie czynników ogólnoeconomicznych, do których między innymi zalicza się: koniunkturę gospodarczą, poziom i tempo inflacji, poziom bezrobocia, stopy procentowe, jak i czynniki ogólnogospodarcze, społeczno-demograficzne, kulturowe, polityczne, formalnoprawne oraz techniczno-technologiczne. W Polsce wśród przedsiębiorstw usługowych dominują mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa i w przeważającej mierze są to przedsiębiorstwa prywatne. W celu stwierdzenia, czy przedsiębiorstwa usługowe ulegają rozwojowi została przeprowadzona analiza danych. Wykorzystanie analizy dynamiki pozwoliło w kolejnych latach z przedziału czasowego 2005–2010 określić kształtowanie się podmiotów gospodarczych sektora usługowego. Analiza statystyczna działalności przedsiębiorstw usługowych została przeprowadzona na podstawie danych liczbowych zaczerpniętych z Banku Danych Lokalnych GUS. Analizie poddano liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sektorze usług, liczbę pracujących oraz przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. W analizowanej zbiorowości dominowały przedsiębiorstwa należące do sektora prywatnego, dominującą sekcją, w której działały przedsiębiorstwa był handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, były to głównie przedsiębiorstwa małe o liczbie pracujących poniżej 50 osób. Podejmowana działalność usługowa najczęściej była finansowana ze środków własnych przedsiębiorców.

---

⁴ *Ibidem.*

Tabela 1 przedstawia informacje na temat pracujących w sektorze usług.

Tabela 1

Pracujący w sektorze usług według województw w latach 2007–2010

Pracujący w sektorze usługowym	2007	2008	2008/ 2007	2009	2009/ 2008	2010	2010/ 2009	2010/ 2007
	tys. osób	tys. osób	%	tys. osób	%	tys. osób	%	
Łódzkie	340 327	362 466	106,5	347 773	95,9	357 314	102,7	105,0
Mazowieckie	1 425 608	1 513 717	106,2	1 653 887	109,3	1 652 229	99,9	115,9
Małopolskie	476 286	506 136	106,3	509 015	100,6	517 653	101,7	108,7
Śląskie	644 766	671 680	104,2	659 630	98,2	657 468	99,7	102,0
Lubelskie	251 201	264 209	105,2	259 252	98,1	263 730	101,7	105,0
Podkarpackie	243 130	257 412	105,9	249 697	97,0	254 885	102,1	104,8
Podlaskie	139 964	144 901	103,5	139 465	96,2	139 927	100,3	100,0
Świętokrzyskie	142 045	153 194	107,8	146 214	95,4	145 743	99,7	102,6
Lubuskie	123 230	130 013	105,5	127 554	98,1	129 202	101,3	104,8
Wielkopolskie	518 503	545 780	105,3	542 549	99,4	548 442	101,1	105,8
Zachodniopomorskie	222 087	235 083	105,9	226 495	96,3	224 817	99,3	101,2
Dolnośląskie	442 127	465 350	105,3	458 037	98,4	469 399	102,5	106,2
Opolskie	113 638	118 929	104,7	116 500	98,0	114 974	98,7	101,2
Kujawsko-pomorskie	260 992	275 091	105,4	265 500	96,5	266 968	100,6	102,3
Pomorskie	312 029	330 138	105,8	328 393	99,5	328 496	100,0	105,3
Warmińsko-mazurskie	163 011	165 067	101,3	157 762	95,6	159 113	100,9	97,6
Ogółem	5 818 944	6 139 166	105,5	6 187 723	100,8	6 230 360	100,7	107,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W roku 2008 w porównaniu do 2007 we wszystkich województwach nastąpił wzrost liczby osób pracujących w firmach usługowych. Rok 2009 w porównaniu do 2008 przyniósł spadek liczby osób pracujących w większości województw, dynamikę wzrostu wykazało województwo mazowieckie o 9,3% i małopolskie o 0,6%. W 2010 roku w stosunku do 2009 sytuacja pracujących uległa poprawie, dynamikę spadku pracujących zanotowano w województwach mazowieckim o 0,1%, śląskim o 0,3%, podobnie w świętokrzyskim spadek o 0,3%, zachodniopomorskim o 0,7% i opolskim spadek o 1,3%. Porównując rok 2010 z rokiem 2007, w czternastu województwach zanotowano wzrost pracujących, w województwie podlaskim sytuacja nie uległa zmianie, natomiast w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił spadek pracujących o 2,4%. Tabela 2 zawiera informacje na temat podmiotów gospodarczych w sektorze usług.

Tabela 2

Podmioty gospodarcze działające w sektorze usług w latach 2007–2010 według województw

Podmioty zarejestrowane	2007	2008	2008/ 2007	2009	2009/ 2008	2010	2010/ 2009	2010/ 2007
	tys.	tys.	%	tys.	%	tys.	%	%
Łódzkie	179 375	179 790	100,23	163 452	90,91	171 598	104,98	95,66
Mazowieckie	489 142	506 066	103,46	506 453	100,08	535 388	105,71	109,45
Małopolskie	219 742	223 859	101,87	233 066	104,11	245 525	105,35	111,73
Śląskie	334 016	333 856	99,95	334 392	100,16	349 662	104,57	104,68
Lubelskie	118 900	120 549	101,39	121 155	100,50	126 568	104,47	106,45
Podkarpackie	108 922	109 748	100,76	109 732	99,99	114 799	104,62	105,40
Podlaskie	67 036	67 610	100,86	67 097	99,24	68 646	102,31	102,40
Świętokrzyskie	82 584	83 006	100,51	80 303	96,74	82 083	102,22	99,39
Lubuskie	82 516	78 245	94,82	77 464	99,00	80 689	104,16	97,79
Wielkopolskie	257 214	262 099	101,90	261 177	99,65	273 513	104,72	106,34
Zachodniopomorskie	162 279	163 182	100,56	164 511	100,81	167 900	102,06	103,46
Dolnośląskie	242 079	247 386	102,19	247 092	99,88	258 166	104,48	106,65
Opolskie	71 285	71 551	100,37	70 489	98,52	72 989	103,55	102,39
Kujawsko-pomorskie	144 382	146 520	101,48	138 315	94,40	141 056	101,98	97,70
Pomorskie	171 629	176 583	102,89	183 704	104,03	192 453	104,76	112,13
Warmińsko-mazurskie	86 115	87 254	101,32	86 322	98,93	89 269	103,41	103,66
Ogółem	2 817 216	2 857 304	101,42	2 844 724	99,56	2 970 304	104,41	105,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Spośród wszystkich badanych przedsiębiorstw sektora usługowego najwięcej z punktu widzenia miejsca zarejestrowania było w województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Pod koniec roku 2008 w sektorze usług było zarejestrowanych 2 857 303 przedsiębiorstw, było to o 40 088 przedsiębiorstw więcej niż w roku 2007. Niemniej jednak w 2008 roku w porównaniu z rokiem 2007 nastąpił nieznaczny spadek liczby przedsiębiorstw usługowych w województwie śląskim i lubuskim o około 5%. Pogorszeniu uległa sytuacja w roku 2009 w porównaniu z rokiem 2008, aż dziesięć województw wykazało spadek w liczbie zarejestrowanych przedsiębiorstw, były to niewielkie spadki, lecz mimo wszystko tendencja była spadkowa. Sytuację taką można wytłumaczyć ogólną sytuacją rynkową w roku 2009, która wpłynęła na zmniejszenie liczby rejestracji przedsiębiorstw. Poprawę sytuacji przyniósł rok 2010, gdzie w porównaniu do roku 2009 wszystkie województwa zanotowały wzrost w liczbie podmiotów gospodarczych sektora usługowego. W roku 2010 w porównaniu z rokiem 2007 nastąpił spadek w liczbie firm usługowych w województwie łódzkim o niecałe 5%, świętokrzyskim o niecały 1%, lubuskim o 2,21% i kujawsko pomorskim o 2,3%. Najwyższym wzrostem charakteryzowały się województwa: pomorskie

o 12,3% i małopolskie o 11,73%. Tabela 3 przedstawia dane na temat uzyskiwanych przychodów.

Tabela 3

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w latach 2007–2010 w sektorze usług

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	2007	2008	2008/ 2007	2009	2009/ 2008	2010	2010/ 2009	2010/ 2007
	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	%	tys. zł	%	%
Łódzkie	20 294 600	23 431 879	115,46	27 056 651	115,47	26 857 329	99,26	132,34
Mazowieckie	337 635 194	377 538 561	111,82	373 848 124	99,02	384 476 126	102,84	113,87
Małopolskie	54 389 297	68 628 482	126,18	73 438 883	107,01	70 099 374	95,45	128,88
Śląskie	53 062 929	59 920 497	112,92	61 947 152	103,38	62 477 597	100,86	117,74
Lubelskie	11 791 234	13 948 488	118,30	16 696 204	119,70	18 727 358	112,17	158,82
Podkarpackie	12 788 238	15 050 243	117,69	14 548 224	96,66	16 329 115	112,24	127,69
Podlaskie	9 563 196	9 936 224	103,90	9 444 320	95,05	10 188 427	107,88	106,54
Świętokrzyskie	12 398 327	13 244 569	106,83	13 818 403	104,33	16 280 115	117,81	131,31
Lubuskie	4 775 290	5 464 538	114,43	5 502 655	100,70	6 217 115	112,98	130,19
Wielkopolskie	66 979 104	79 314 203	118,42	82 881 348	104,50	92 223 628	111,27	137,69
Zachodniopomorskie	10 091 176	11 976 387	118,68	13 157 797	109,86	13 408 354	101,90	132,87
Dolnośląskie	36 408 663	39 044 512	107,24	43 071 385	110,31	44 565 748	103,47	122,40
Opolskie	5 274 155	6 385 987	121,08	5 802 858	90,87	6 414 137	110,53	121,61
Kujawsko-pomorskie	22 686 897	26 842 036	118,32	27 784 099	103,51	29 828 366	107,36	131,48
Pomorskie	30 167 900	34 053 191	112,88	36 793 499	108,05	40 637 200	110,45	134,70
Warmińsko-mazurskie	6 506 818	6 844 303	105,19	5 538 025	80,91	5 228 992	94,42	80,36
Ogółem	694 813 018	791 624 100	113,93	811 329 627	102,49	843 958 981	104,02	121,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Porównując dynamikę przychodów uzyskanych przez przedsiębiorstwa działające w sektorze usług w poszczególnych województwach można zauważyć, że wielkości te kształtowały się różnie. W roku 2008 w porównaniu z rokiem 2007 wszystkie przedsiębiorstwa wykazały wzrost sprzedaży, najwyższe przychody miały miejsce wśród przedsiębiorstw zarejestrowanych w województwach: małopolskim o 26,18% i opolskim o 21,08%, dobrze wypadły także województwa: lubelskie ze wzrostem o 18,3%, wielkopolskie ze wzrostem o 18,42%, zachodniopomorskie ze wzrostem o 18,68% i kujawsko-pomorskie ze wzrostem o 18,32%. Nieco gorzej wyglądała sytuacja w roku 2009 w porównaniu z rokiem 2008, ponieważ w przypadku przedsiębiorstw województw: mazowieckiego zaobserwowano 1% spadek przychodów, podkarpackiego spadek o około 3%, podlaskiego spadek o około 5%, niekorzystnie wypadło także województwo opolskie z prawie 10% spadkiem i warmińsko-mazurskie z najwyższym spadkiem o prawie 20%. Niewielkiej poprawie uległa sytuacja w roku 2010 w porównaniu z rokiem 2009, gdyż tendencję spadkową przychodów

zaobserwowano tylko w trzech województwach, było to województwo łódzkie z niewielkim spadkiem o 0,74%, województwo małopolskie ze spadkiem o 4,55% i warmińsko-mazurskie ze spadkiem o 5,58%. Analizując wartości indeksów dla roku 2010 w porównaniu z rokiem 2007 można stwierdzić, że we wszystkich województwach oprócz warmińsko-mazurskiego zanotowano wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Dane te mogą potwierdzać przypuszczenie, że w dłuższym okresie, po utrzymaniu się na rynku przedsiębiorstwa dają sobie radę z przeciwnościami rynku i wykazują dobre wyniki. Niepokojąca jest sytuacja przedsiębiorstw działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie przedsiębiorstwa z roku na rok wykazywały spadek przychodów ze sprzedaży. Pomimo trudnej sytuacji gospodarczej, malejącego popytu, problemami z dostępnością do zewnętrznych źródeł finansowania, niepewnością na międzynarodowych rynkach zdecydowana większość przedsiębiorstw sektora usługowego zwiększyła przychody ze sprzedaży.

W analizowanym okresie trudno jest doszukać się jakichkolwiek prawidłowości dotyczących spadku lub wzrostu poziomu badanych cech. Spośród wszystkich województw jedynie w województwie lubelskim w żadnym okresie nie zaobserwowano spadku poziomu badanych cech, dobrą sytuacją charakteryzowało się także województwo śląskie. Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sektorze usługowym i przychody ze sprzedaży tendencję wzrostową wykazały województwa zachodniopomorskie, pomorskie i śląskie. W przypadku porównania liczby podmiotów gospodarczych z liczbą pracujących w sektorze usługowym, podobną tendencję wzrostową wykazały województwo śląskie i lubelskie. Natomiast w porównaniach dotyczących pracujących w sektorze usługowym z uzyskiwanymi przychodami dobrą sytuację wykazały województwa: śląskie, lubelskie i świętokrzyskie. Porównując liczbę przedsiębiorstw ogółem, pracujących ogółem oraz przychody ogółem według województw w 2010 roku wyraźnie widać dominację województwa mazowieckiego, wysoki poziom tych wskaźników wykazały także województwa śląskie, wielkopolskie i małopolskie. Najsłabiej wypadły województwa opolskie, podlaskie, świętokrzyskie i lubuskie. Warto także zwrócić uwagę na kształtowanie się analizowanych wskaźników w podziale na sekcje, informacje te zawiera tabela 4.

W latach 2007–2010 najwyższą liczbę zarejestrowanych podmiotów usługowych zanotowano w sekcji handel i naprawa pojazdów samochodowych, drugim rodzajem działalności były usługi transportowe i magazynowe. W porównaniu z rokiem 2009 nastąpił wzrost o 10,3% firm działających w sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Sekcja ta charakteryzuje się także najwyższym poziomem wzrostu liczby osób pracujących oraz przychodami ze sprzedaży o 13,5% w porównaniu do roku 2009. Dane te świadczą o kierunku rozwoju przedsiębiorstw usługowych. W roku 2010 w porównaniu do 2009 zaobserwowano także niewielki spadek firm zarejestrowanych w sekcji Q. Warto także zwrócić uwagę na zmiany jakie miały miejsce w liczbie osób pracujących, w roku 2010 w porównaniu z rokiem 2009 w sekcji H nastąpił spadek o 0,3%, sekcji J o 2,4%, sekcji

P o 0,9%, sekcji R o 3,2% oraz w sekcji S spadek o 1,5%. Spadek przychodów miał tylko miejsce w sekcji R o 8,5% i sekcji S o 26,3%.

Tabela 4

Dane o przedsiębiorstwach według sekcji PKD w 2010 roku

Sekcje PKD	Liczba przedsiębiorstw 2010	Rok 2009 = 100%	Pracujący w 2010	Rok 2009 = 100%	Przychody ze sprzedaży produktów i towarów w 2010	Rok 2009 = 100%
G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	20 403	105	1 076 045	100	844 604 475	108,10
H – Transport i gospodarka magazynowa	3 453	104	453 609	100	96 584 158	109,40
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2 482	106	102 146	101	12 545 756	105,40
J – Informacja i komunikacja	1 704	105	157 870	98	84 353 316	101,70
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 977	104	89 402	102	26 133 331	108,50
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3 318	110	149 425	104	53 947 463	102,80
N – Działalność w zakresie usług administrowania	2 297	108	329 342	112	31 637 763	113,50
P – Edukacja	763	100	16 740	99	1 922 859	105,90
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2 404	100	106 087	112	12 925 869	111,70
R – Działalność związana z kulturą i rozrywką	251	108	16 105	97	13 551 145	81,50
S – Pozostała działalność usługowa	567	111	19 176	89	2 965 875	73,30
Ogółem	39 619	1 159	2 515 947	1 113	1 181 172 010	1 121,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Podmioty gospodarcze według rodzajów i miejsc prowadzenia działalności w 2010 roku”, GUS.

Wśród czynników mających wpływ na rozwój przedsiębiorstw istotne znaczenie ma także poziom inflacji oraz szeroko rozumiana polityka pieniężna, wyrażająca się dostępnością kredytów inwestycyjnych i ich oprocentowaniem. Nie bez znaczenia pozostaje także możliwość uzyskania środków unijnych na rozwój prowadzonej działalności. Rolę przedsiębiorstw usługowych w funkcjonowaniu gospodarki podkreśla I. Rudawska⁵ twierdząc, że „przedsiębiorstwo jest najskuteczniejszym koordynatorem działalności gospodarczej,

⁵ I. Rudawska: *Usługi w gospodarce rynkowej*, PWE, Warszawa 2009, s. 63–64.

bowiem realizując mniejsze koszty transakcyjne niż inny podmiot, może osiągać nie tylko tzw. korzyści skali, ale również korzyści z zespołowego wytwarzania. W nim podejmowane są decyzje dotyczące m. in. rodzaju wytwarzanych dóbr, czynników i proporcji zużycia, wielkości produkcji, cen, których efektem jest wynik na działalności gospodarczej”.

Bariery rozwoju

Doświadczenia przedsiębiorstw usługowych pokazują, że najtrudniejszy dla większości nowo powstałych firm jest pierwszy rok działalności. Kolejne lata działalności przedsiębiorstw sprawiają, że stają się one bardziej stabilne a wskaźnik ich utrzymania się na rynku wzrasta. Uważa się także, że większe szanse na przetrwanie mają firmy, w których pracują właściciele i członkowie ich rodzin. Niejednokrotnie zdarza się także, że firma w okresie swego funkcjonowania pod wpływem sygnałów rynku zmienia rodzaj działalności.

M. Strużycki⁶ do barier rozwoju przedsiębiorstw zalicza: wysokie podatki, wysokie oprocentowanie kredytów i trudną ich dostępność, niedostateczny popyt zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych, nieuczciwą konkurencję, wysokie koszty zatrudnienia pracowników oraz koszty związane z wynajmem powierzchni na działalność, problemem jest także niedobór środków finansowych na nowe inwestycje i promocje.

Według danych GUS⁷, około 35% spośród badanych przedsiębiorstw w latach 2005–2009 w trakcie swej działalności borykało się z problemami popytowymi. Problemy te dotyczyły głównie firm zajmujących się działalnością handlową. Prawie 14% badanych firm wykazało zarówno trudności popytowe jak i podażowe. Dotyczyło to głównie firm działających w zakresie administrowania i działalności wspierającej oraz w przemyśle. Bariery podażowe wskazało około 5% przedsiębiorstw działających w sekcji kultura, rozrywka i rekreacja. Z przeprowadzonego badania wynika także, że do głównych barier jakie napotykali przedsiębiorcy należały:

- wysoka konkurencja (dotyczyła ona głównie firm transportowych, handlowych i budowlanych),
- niskie ceny wyrobów i usług oferowanych przez konkurencyjne firmy (zaniżanie cen przez firmy konkurencyjne),
- słaba rozpoznawalność nowo powstałej firmy na rynku,
- niewystarczające środki klientów na zakup oferowanych towarów i usług (problemy ze ściąganiem należności).

Na bariery rozwoju przedsiębiorstw wskazują także wyniki badań przeprowadzonych w 2010 roku przez Ministerstwo Gospodarki⁸. Za najwyższą barierę hamującą rozwój

⁶ *Zarządzanie przedsiębiorstwem*, red. M. Strużycki, Difin, Warszawa 2004.

⁷ *Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2005–2009*, GUS, Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2011.

⁸ *Przedsiębiorczość w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2011.

przedsiębiorstw uznawana jest silna konkurencja ze strony innych firm. Istotne znaczenie mają także wysokie podatki i opłaty, małe obroty oraz zawile przepisy prawne. Natomiast tylko 5% badanych przedsiębiorstw jako barierę hamującą rozwój podało wysoki koszt zatrudnienia pracowników i brak odpowiednich kwalifikacji pracowników. Podobne badanie na temat barier rozwoju zostało także przeprowadzone w 2010 roku przez Narodowy Bank Polski⁹. Do głównych barier rozwoju przedsiębiorcy zaliczali niski popyt oraz wahania kursów walutowych. Zwracano także uwagę na zatory płatnicze i problemy z płynnością finansową. Istotna była również wysoka konkurencja, wzrost cen surowców i materiałów. Część badanych wskazała złą koniunkturę i kryzys gospodarczy jako miejsce barier ograniczających rozwój. Wymieniano też niejasne przepisy prawne i problemy z uzyskaniem kredytu. Przytoczone wyniki przeprowadzanych badań wskazują, że istnieje wiele różnic w postrzeganiu barier przez różne firmy o różnym charakterze działalności. Podawane bariery ulegają ciągłym zmianom, ale wśród wymienianych są też takie, które zawsze będą towarzyszyć działalności przedsiębiorstw usługowych, jak choćby brak środków finansowych, konkurencja, koszty produkcji, czy słaby popyt.

Podsumowanie

Działające na polskim rynku firmy usługowe charakteryzują się dużą przedsiębiorczością i wykazują dbałość o rozwój. Wysoka konkurencja, niskie dochody ludności oraz wiele innych przeciwności zmuszają przedsiębiorstwa do pokonywania problemów i do rozwoju. Do czynników mających wpływ na przetrwanie przedsiębiorstwa na rynku możemy zaliczyć szybkie reagowanie na sygnały rynku, mające wpływ na prowadzoną działalność oraz dbałość o klienta poprzez wysoką jakość obsługi. Istotne znaczenie ma także śledzenie nowinek technologicznych i wdrażanie innowacji w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku. Na przetrwanie i rozwój może także wpływać promocja i reklama oferowanej działalności oraz wykorzystanie środków unijnych. O dalszych zmianach w rozwoju przedsiębiorstw usługowych w najbliższych latach zdecyduje działalność innowacyjna oraz nowe technologie, zwłaszcza informatyczne i telekomunikacyjne, stwarzające przedsiębiorstwom wiele możliwości w zakresie świadczenia nowych rodzajów usług.

Literatura

- Analiza finansowa w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. M. Walczak, Difin, Warszawa 2003.
- Filipiak B.: *Przedsiębiorstwo usługowe. Ekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kwartale 2010 oraz prognoz koniunktury na II kwartał 2010*, NBP, kwiecień 2010.
- Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*, red. J. Lichtarski, Wyd. AE, Wrocław 2001.

---

⁹ *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kwartale 2010 oraz prognoz koniunktury na II kwartał 2010*, NBP, kwiecień 2010.

- Podmioty gospodarcze według rodzajów i miejsc prowadzenia działalności w 2010 roku, Informacje bieżące*, GUS, Warszawa 2011.
- Przedsiębiorczość w Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2011.
- Rudawska I.: *Usługi w gospodarce rynkowej*, PWE, Warszawa 2009.
- Rynek wewnętrzny w 2009 r.*, GUS, Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2010.
- Usługi w Polsce 2008–2010*, red. B. Słomińska, Wyd. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2011.
- Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2005–2009*, GUS, Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2011.
- Zarządzanie przedsiębiorstwem*, red. M. Strużycki, Difin, Warszawa 2004.

dr Agata Szczukocka
Uniwersytet Łódzki
Katedra Metod Statystycznych

Streszczenie

W ostatnich latach liczba nowo powstałych przedsiębiorstw usługowych wzrasta. Ich rozwój i przetrwanie na rynku jest uzależnione od wielu napotykanym czynników, do których możemy zaliczyć zarówno warunki, w których powstaje firma jak i dostęp do środków finansowych oraz to, czy firma jest w stanie wypracować zysk. Celem artykułu jest ocena rozwoju przedsiębiorstw usługowych w układzie województw w latach 2007–2010. W artykule dokonano analizy danych statystycznych dotyczących podmiotów gospodarczych działających w sektorze usług, liczby osób pracujących w tym sektorze oraz przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w układzie województw. Zwrócona została także uwaga na rodzaje barier, na które napotykną przedsiębiorstwa w okresie swego funkcjonowania.

THE DEVELOPMENT AND FUNCTIONING OF SERVICES PROVIDING COMPANIES IN POLAND

Summary

In recent years the number of newly created services providing companies has been rising. Their development and survival on the market depend on many factors, among which we can count both the conditions under which the company is formed and the access to financial resources and whether the company is able to make a profit. The purpose of the article is an evaluation of the development of services providing companies according to voivodeships in years 2007–2010. In the article an analysis of statistical data concerning business entities from the service sector, the numbers of people working in this sector, and of sales revenue of products, goods and materials in voivodeships was made.

The article also draws attention to the types of crash barriers, which enterprises are coming across in time of their functioning.